

Mitä nyt?

Muunlajisten osallisuus kaupunkisuunnittelussa

Ilmastonmuutos ja luontokato haastavat kaupunkien kestävyyttä. Kaupunkiluonnon merkitys näiden haasteiden ratkaisemisessa jakaa näkemyksiä: Mikä on kaupunkiluonnon painoarvo esimerkiksi hiilen sidonnassa tai biodiversiteetin ylläpitämisessä? Osa asiantuntijoista katsoo, että kaupunki ei ole se paikka, missä nämä haasteet ratkotaan.

Oli yleinen mielipide puolesta tai vastaan, tutkijat ovat tunnistaneet kaupunkisuunnittelussa tapahtuvan biodiversiteettikäänteen, eli muutoksen kohti lähestymistapaa, jossa luonnon monimuotoisuuden edistäminen on nostettu keskiöön. Se näkyy kaupunkien strategioissa esimerkiksi panostuksena viherreään infrastruktuuriin ja luontoperustaisiin ratkaisuihin. Kaavoituksessa puolestaan etsitään keinoja ohjata rakentamisen toteutusta luonnon kannalta suotuisaan suuntaan, mistä esimerkkinä voi mainita viherkertoimen, jolla ohjataan viherympäristön laatua ja määrää (FIGBC, 2025). Myös kansalaisten osallistumisessa viherympäristön arvot nousevat esiin: luonnonläheisyys on suomalaisille tärkeä laatutekijä asuinpaikasta riippumatta (Strandell ym., 2023) ja tietoisuus luontokadosta on lisääntynyt (Ympäristöministeriö, 2025).

Digitaaliset työkalutkin voidaan valjastaa biodiversiteetin edistämiseen suunnittelussa. Digitaalinen kasvillisuus on käsite, joka tuo viherympäristön muutoksen, kasvien kasvun ja vuodenaikavaihtelut osaksi interaktiivisia malleja ja suunnittelutyökaluja. Kaupunkimallien tietosisältöjä kehitetään monipuolisemmiksi siten, että ne sisältävät rakennetun ympäristön ohella luonnonympäristön tietoja, jolloin ne mahdollistavat entistä tarkempia ja älykkäämpiä analyysejä, visualisointeja ja mallinnuksia (Mrosła ym., 2025).

KUVA 1 JA 2: Eläytymistä toisen lajin maailmaan Kalasataman lepakkotyöpajassa.
© Anni Hapuoja

Biodiversiteettikäänne haastaa myös kaupunkisuunnittelun ideologioita: vaikka ympäristö- ja luontovaikutusten arviointi on vakiintunut osa kaavoituskäytäntöjä, suunnittelujärjestelmämme lähtökohta on ihmiskeskainen. Kaavoituksella ohjataan maankäyttöä ensisijaisesti ihmisten toiminnan näkökulmasta, ja kansalaisten osallistuminen suunnitteluun on keskeinen osa kaavoituskäytäntöjämme. Osallistumisen moniäänisyyttä voidaan pitää yhtenä laadukkaan vuorovaikutuksen tekijänä (Harsia & Nummi, 2024), mutta miten ihmiskeskiseen suunnitteluun sovitetaan muiden lajien äänet ja tarpeet?

Suunnittelun tutkimuksessa ja opetuksessa ihmisten osallistumisen rinnalle on tuotu muunlaisten osallisuuden näkökulma. Esimerkiksi maankäytön suunnittelun yliopisto-opetuksessa eläydytään muiden lajien tarpeisiin ja elämismaailmaan (Eräranta ym., 2024). Näin koulutetaan uutta suunnittelijasukupolvea, joka ei hallitse ainoastaan ihmiskeskeistä suunnittelua, vaan laajemman, elämäkeskeisen lähestymistavan.

Muunlajisten tarpeiden ja hyvinvoinnin huomioimista kaupunkisuunnittelussa voidaan edistää eläinavusteisella suunnittelulla (animal-aided design). Sillä tarkoitetaan maisema- ja ympäristösuunnittelua, jossa suunnitteluratkaisuja ja valintoja ohjaavat tietyn lajin eri elämänvaiheisiin liittyvät tarpeet. Tavoitteena on tukea ja edistää kyseisen lajin mahdollisuuksia alueella. Suunnittelutyö aloitetaan tutustumalla lajityypilliseen käyttäytymiseen ja erityisiin tarpeisiin. (esim. Merikoski, 2024)

Aalto-yliopiston Creative Sustainability -kurssin maisteriopiskelija Dinah Coopsin maaliskuisessa lepakkotyöpajassa puettiin päälle lepakkoviitat, kuunneltiin korvakuulokkeista lepakkojen kaikuluotauksesta ihmiskorvalle kuunneltavaan muotoon sovitettuja ääniä ja jalkauduttiin tutkimaan Kalasataman ympäristöä lepakon tarpeiden näkökulmasta (kuvat 1 ja 2). Kaikki osallistujat kokivat eläytymisharjoituksen muuttaneen heidän käsitystään kyseiseen eläimeen. Hieman pelottavalta ja etäiseltä tuntunut lepakko tuli yhdessä illassa tutummaksi ja merkityksellisemmäksi, oikeutetuksi osaksi kaupunkiympäristöä. Kaupungeissa olisi mahdollista tukea lajin menestymistä monin eri menetelmin ja keinoin.

Yksi esimerkki monimuotoisemmasta kaupunkiympäristöstä on Itäkeskuksen kauppakeskus Itis, jonka alueelle on sijoitettu 12 lepakkopönttöä, yhdeksän linnunpönttöä, 11 hyönteishotellia ja kolme mehiläispesää. Näillä toimilla pyritään osaltaan tukemaan paikallisen eliöstön elinoloja kaupunkiympäristössä.

Biodiversiteettikäänteessä kyse on siitä, että kaupunkisuunnittelussa ei vain minimoida haittoja luonnolle, vaan edistetään aktiivisesti luonnon monimuotoisuutta ja eri lajien menestymisen mahdollisuuksia. Näin voimme parantaa myös ihmisten elämänlaatua ja aikaansaada kauniimpia, terveellisempiä ja kestävämpiä asuinympäristöjä.

Yhdyskuntasuunnittelun seura haluaa omalla toiminnallaan edistää luonnon monimuotoisuutta. Seuran vuoden 2025 toimintasuunnitelmaan on kirjattu tavoite *”ottaa huomioon ympäristöministeriön vuoden 2025 talousarvion yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet, kuten hiilinegatiivisuus ja luontokadon torjunta, vihreän siirtymän edistäminen ja elinympäristöt sujuvan arjen mahdollistajana.”*

Itse näemme, että monilajinen osallisuus edellyttää, että ihmisten osallisuuden rinnalle tuodaan muiden lajien osallisuus – ihmisten ääntä unohtamatta. Opittavaa ja kehitettävää riittää!

Pilvi Nummi ja Anni Hapuoja

Kirjoittajat ovat Yhdyskuntasuunnittelun seuran johtokunnan jäseniä. He käsittelevät kaupunkisuunnittelun osallistumista blogipostauksissaan osoitteessa www.osallistuminen.fi.

Lähteet:

- Eräranta, S., Czarnecka, A., Piotrkowska, M., & Hytönen, J.** (2024). Reaching beyond the Humans: Initiating a More-than-human Transformation in Planning Education. Abstract from Nordic Planning Research Symposium, Reykjavik, Iceland.
- FIGBC Green Building Council Finland** (2025). ARVO - Viherrakenteen arviointi ja vahvistaminen kaupunkien maankäytön suunnittelussa. Saatavilla: <https://figbc.fi/arvo-viherrakenteen-arviointi-ja-vahvistaminen-kaupunkien-maankayton-suunnittelussa>
- Harsia, E., & Nummi, P.** (2024). Urban planning as 'great dialogue'? Developing polyphonic planning practices in a process of hybrid participation, case Viiskorpi, Espoo, Finland. *Planning Practice & Research*, 39(5), 1–21. <https://doi.org/10.1080/02697459.2024.2377232>
- Merikoski, T.** (2024). Toisenlaiset kaupunkilaiset kaupunkisuunnittelussa? [Blogikirjoitus] Saatavilla: <https://osallistuminen.fi/toisenlaiset-kaupunkilaiset-ja-kaupunkisuunnittelu/>
- Mrosła, L., Fabritius, H., Kupper, K., Dembski, F., & Fricker, P.** (2025). What grows, adapts and lives in the digital sphere? Systematic literature review on the dynamic modelling of flora and fauna in digital twins. *Ecological Modelling*, 504, 111091. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ecolmodel.2025.111091>
- Strandell, A., Ruokamo, E., & Laitinen, S.** (2023). Luonnonläheisyys, edulliset asumiskustannukset ja toimiva pohjaratkaisu korostuvat suomalaisten asumistavoissa. Saatavilla: <https://decarbonhome.fi/luonnonlaheisyys-edulliset-asumiskustannukset-ja-toimiva-pohjaratkaisu-korostuvat-suomalaisten-asumistavoissa/>
- Ympäristöministeriö.** (2025). Ilmastobarometri ja Luontobarometri 2025. Tietoisuus luontokadon etenemisestä lisääntynyt, ilmastoratkaisut nähdään Suomelle mahdollisuutena. Saatavilla: <https://ym.fi/-/tietoisuus-luontokadon-etenemisesta-lisaantynyt-ilmastoratkaisut-nahdaan-suomelle-mahdollisuutena>